

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การทำวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ หลังจากได้ทดลองใช้เครื่องมือ เก็บข้อมูลในการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางสติปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ตามลำดับ
2. การพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านองค์การ ด้านการเรียนรู้ ด้านเทคโนโลยี ด้านความรู้ และด้านผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์การ ตามลำดับ
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการสร้างแรงบันดาลใจมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง
4. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่า
 1. การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้น ผู้บริหารต้องเป็นผู้ลงมือทำให้ครูผู้สอนได้เห็นเป็นแบบอย่าง การมีภาวะผู้นำในหลายๆด้าน ทั้งการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีเป้าหมายที่ปฏิบัติได้จริงเพื่อทำให้ครูผู้สอนมองเห็นแนวทางในการบริหารงานหรือการส่งเสริมสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งด้าน

ความรู้ ความสามารถ ทักษะต่างๆ ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนทำงานตามที่เขาถนัดหรือให้การอบรมพัฒนาความรู้ความสามารถและกระตุ้นหรือส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้ใช้สติปัญญา คิดหาเทคนิค วิธีการใหม่ๆ ในการพัฒนาโรงเรียนหรือพัฒนาองค์กร

2. การพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้อยู่เสมอ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ทำวิจัยในชั้นเรียน บูรณาการการสอนทุกวิชาให้มีความเกี่ยวข้องกัน พัฒนาระบบสื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายโดยใช้ฐานข้อมูลหรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และมีการวัดประเมินผล การติดตามผลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากในทุกด้าน โดยการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการของผู้บริหารเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาโรงเรียนอย่างชัดเจน และต้องมีการติดตามผลการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนเพราะว่าโรงเรียนต่างๆ มีการแข่งขันกันสูงมากในด้านคุณภาพและพัฒนาองค์กร ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารโรงเรียนต้องพยายามสร้างวิสัยทัศน์ที่เน้นการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้และต้องให้ครูผู้สอนได้รับการพัฒนาด้านศักยภาพอย่างเต็มที่และอย่างต่อเนื่อง มีทักษะการทำงาน มีความรู้ เจตคติที่ดีและใช้ศักยภาพที่ตนเองมีอย่างเต็ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตราภรณ์ สำเภาอินทร์ (2553 : 76 - 77) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 2 ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับ สุรภา เกตุมาลา (2552 : 182) ได้ศึกษาการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามแบบภาวะผู้นำในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครพบว่ามี 3 แบบ โดยส่วนใหญ่เป็นแบบภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ รองลงมาเป็นแบบภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนและแบบภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพและแลกเปลี่ยนตามลำดับ ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพของผู้บริหาร

สถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับที่ 1 คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่วนลำดับสุดท้าย คือ ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา

2. การพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านองค์กรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการปฏิรูปการศึกษาของชาติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จึงทำให้ผู้บริหารจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลในสถานศึกษา ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร กำหนดให้มีการประชุมและวางแผนงานร่วมกันและมีส่วนร่วมในการบริหารโดยแบ่งเป็นฝ่าย ต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริกาญจน์ จิระสาคร (2553 : 46) ได้ทำการวิจัยความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรชด พบว่า ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรชด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87 - 4.13$) เมื่อพิจารณาทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรชดโดยรวมจำแนกตามขนาดสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันและการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ การมีแบบแผนความคิดและการคิดอย่างเป็นระบบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลางมีความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่ และสอดคล้องกับ สุรภา เกตุมาลา (2552 : 182) ทำการวิจัยการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามแบบภาวะผู้นำในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามแบบภาวะผู้นำในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สรุปลงโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้านการเรียนรู้เป็นทีมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านบุคคลที่รอบรู้ ด้านรูปแบบวิธีความคิด ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และการคิดอย่างเป็นระบบอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการทำงานอย่างชัดเจน และให้ความสำคัญกับโครงสร้างขององค์กร การพัฒนาองค์กรจนมีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) จึงทำให้ด้านองค์กรมีคะแนนสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ ฌมลวรรณ พงษ์สถิต (2550 : 81) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เช่น ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษามีความร่วมมือกัน การให้โอกาสแก่บุคลากร มีส่วนร่วมในการกำหนด กระตุ้นให้บุคลากรมีแบบแผนการคิดที่เป็นระบบ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรรู้สึกเป็นอิสระและกล้าที่จะทดลองนำแนวคิดใหม่ๆ ไปปฏิบัติ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีภาพพื้นที่เป็นจริงเกี่ยวกับอาชีพและงานของตน ส่งเสริมให้บุคลากรสามารถระบุเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของตน ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกิจกรรมระดมพลังสมองส่งเสริมบุคลากรมีโอกาสแสดงความคิดเห็นตามโอกาสและสถานการณ์ที่เหมาะสมและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีวางแผนงานล่วงหน้า ส่งเสริมบุคลากรศึกษาข้อมูลให้เพียงพอขณะวางแผน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่า ในภาพรวมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พิจารณาจากผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในระดับมาก ส่วนการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ก็อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสำคัญมากต่อการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในโรงเรียนต่อการพัฒนาและช่วยส่งเสริมให้โรงเรียนก้าวไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุจิตราภรณ์ สำเภอินทร์ (2553 : 76 - 77) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 2 พบว่า ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 2 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนรายด้าน พบว่า ด้านการกระตุ้นแนวปรัชญามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ส่วนด้านการสร้างบารมี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจและด้านการคำนึงถึงเอกบุคลลมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับ มุฮัมหมัดรอฮี มะลี (2553 : 79) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และรายพฤติกรรมทุกพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าสูงสุด คือ

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่ 3 การกระตุ้นทางปัญญากับด้านที่ 5 มีกระบวนการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าต่ำสุด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่ 4 การมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคลกับด้านที่ 3 มีกระบวนการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แต่หากคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลซึ่งคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ฉะนั้นไม่ควรย้ายผู้บริหารบ่อยหรือให้มีวาระการทำงานหลาย ๆ ปี เพื่อมีเวลาในการทำงาน การปรับตัวเองสำหรับการบริหารและพัฒนาการบริหารให้เป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน

1.2 จากผลการวิจัยสภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่า ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากแต่ด้านความรู้และด้านผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรมีคะแนนต่ำสุด ฉะนั้น เพื่อให้การพัฒนาโรงเรียนไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จและมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน ผู้บริหารควรส่งเสริมการพัฒนาให้ครูผู้สอนได้มีความรู้เพิ่มมากขึ้นจากการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานนอกสถานที่ และควรเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน และกำหนดยุทธศาสตร์ที่จะนำพาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากขึ้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่เท่ากันอาจมีสาเหตุในด้านอื่นๆ ดังนั้นควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

2.2 สถานศึกษาแต่ละแห่งมีความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้แตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริหาร ครูผู้สอน หรือสาเหตุอื่นๆ ดังนั้น ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24